2 50281

ACTA

LITTERARUM AC SCIENTIARUM REG. UNIVERSITATIS HUNG. FRANCISCO-JOSEPHINAE

Sectio: JURIDICO-POLITICA Tom. IX. Fasc. 1. Redigunt: ST. EREKY et EDM. POLNER

EGY JOGTÖRTÉNELMI VONATKOZÁSU PER IRATAIBÓL

I.

KÖZLI:

EREKY ISTVÁN

A M. KIR. FERENCZ JÓZSEF-TUDOMÁNYEGYETEM ÉS A ROTHERMERE-ALAP TÁMOGATÁSÁVAL KIADJA:

A M. KIR. FERENCZ JÓZSEF-TUDOMÁNYEGYETEM BARÁTAINAK EGYESÜLETE

SZEGED

SZEGED VÁROSI NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ RT.

1935

P 1·50

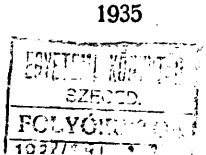

ACTA
LITTERARUM AC SCIENTIARUM
REGIAE UNIVERSITATIS HUNGARICAE FRANCISCO-IOSEPHINAE

SECTIO
JURIDICO-POLITICA

REDIGUNT
ST. EREKY ET EDM. POLNER

TOM. IX.

EDIT
UNIVERSITATE REGIA HUNGARICA FRANCISCO-IOSEPHINA FUNDOQUE ROTHERMEREIANO
ADIUVANTIBUS
SODALITAS AMICORUM UNIVERSITATIS

A M. KIR. FERENCZ JÓZSEF-TUDOMÁNYEGYETEM

TUDOMÁNYOS KÖZLEMÉNYEI

A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI ÉRTEKEZÉSEK KÖRÉBŐL

SZERKESZTIK
EREKY ISTVÁN és POLNER ÖDÖN

IX. KÖT.

A M. KIR. FERENCZ JÓZSEF-TUDOMÁNYEGYETEM ÉS A ROTHERMERE-ALAP
TÁMOGATÁSÁVAL KIADJA
AZ EGYETEM BARÁTAINAK EGYESÜLETE

SZEGED
1937.

M. kir. Horthy Miklós-Tudományegyetem KÖNYVTÁRA SZEGED

50281

Szeged Városi Nyomda és Könyvkiadó Rt.

INDEX TOM. IX.

IX. KÖTET TARTALOMJEGYZÉKE.

Oldal

Ereky István: Egy jogtörténelmi vonatkozású per iratai-
taiból. I. ... ... 1—123

Ereky István: Egyetemi reform ... ... 25—237

Egy jogtörténelmi vonatkozásu per irataiból.

Közli: Ereky István.

I.

A Magyarbéli Bosnyák István weszprémi püspök által adott 1643-iki kiváltság levél.*

Nos Stephanus Bosnyak de Magiarbeel, electus episcopus ecclesiae Wesprimiensis, locique ac Comitatus ejusdem Comes perpetuus, Praepositus Veteris Budae, necnon Sacratissimi Principis ac Domini Domini Ferdinandi Tercii Dei gratia electi Romanorum Imperatoris semper Augusti, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae etc. Regis, Archiducis Austriae, Ducis Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carniolae, Marchionis Moraviae, Comitis Habspurgi, Tyrolis et Goritiae, etc. consiliarius et per Hungariae Regnum Aulae cancellárius etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis: Quod pro parte et in personis Egregiorum Nobilium et Agilium Virorum militarium equestrium pariter ac predestrium in oppido videlicet nostro Simegh vocato in Comitatu Szaladiensi existenti degentium et commorantium significatum nobis ac detectum extitit, qualiter ipsi superioribus disturbiorum temporibus et annis invalescente nimium Christiani nominis naturalium hostium Turcarum in hoc antemurali Regni Hungariae saevitia, qui in ipsis etiam deditis non minus crudelem exercent tyrannidem plerumque ob continuum metum, quo nihil miserabilius,

* A szöveget Zala vármegye főlevéltárnoka által hitelesített másolat szerint közlöm, azért, mert a per iratai között melléklet gyanánt ezen hitelesített másolat szerepel.

ac periculum vitae et salutis propriis suis sedibus ac locis, in alium alteriorem et securiorem locum excedere ac migrare debuissent in praefatoque opido nostro Simegh ex annuentia et beneplacito Antecessorum nostrorum Reverendissimorum Dominum quondan Episcoporum Wesprimiensium, tunc quidem Dominorum terrestrium ejusdem fundi consedissent, domosque coaedificassent; tum demum reliqua ad ejusmodi domos pertinentia ut puta terras arabiles, fenilia ac vineas magnis laboribus, fatigliis, et expensis et cum periculo vitae a dictis hostibus clam palam et publice identidem intentato e silvis extirpassent et comparassent. Quibus significatis ac detectis, institerunt apud nos debite, quatenus eosdem in praedicto oppido nostro domibusque ac rebus ipsorum praerecensitis ex parte nostra securos reddere, neque ad ulliuspiam requisitonemque, querelam et instantiam absque litis processu ac definitione superide instituenda et deducenda damnificari vel Nos ipsi vellemus, vel per alios, quorum interest, damnificari pateremur. — Quorum quidem propositione praemissa, pariter ac instantia superinde modo praescripto facta benevole audita, debite perpensa et satis intellecta, nos quibus ea quae antecessores nostri laudabiliter concesserunt, sana tectaque servare (eatenus, quatenus eadem rite et legitime existunt, emanant viribusque earundem veritas suffragatur neque juribus aliorum praejudiciosa esse dignoscuntur) animus semper fuit et in praesentiarum quoque cura et sollicitudo nostra eo dirigitur, ut securitati ac permansioni nostrorum (egy elmosódott szó; talán: quo) ad ejus fieri potest, prospectum esse videatur; Cum ob hoc, tum vero ut praefatum oppidum nostrum Simegh a desolatione vindicetur, facilius crescat ac ad suam tandem perveniat integritatem et ipsi milites quoque antelati ad obsequium nostrum successorumque nostrorum legitimorum, defensionem sui ac finium suorum expeditiores redditi magis excitentur, ut eorum exemplo heredes etiam ac successores eorundem universi ad praemissa impigre obeunda et viriliter tractanda alacriores efficiantur. Motu quoque proprio ac propensione nostra qua in omnes de nobis bene meritos vel ad merendum dispositos ferimur, ad praemissam dictorum incolarum Simeghiensium instantiam ac petitionem haud gravatim accessimus et condescendimus. Annuentes et ex certa nostra scientia, animoque deliberato concenden-

tes, ut nemo praefatorum oppidanorum nostrorum modernorum scilicet ac futurorum, a modo in posterum sub quocumque praetextu rationeque aliquali domo vel bonis suis antespecificatis, jurisdictioni videlicet nostrae subjacentibus exturbari, ad cujusvis instantiam absque praevio litis processu, sententiaeque superinde ferendae legitima pronuntiatione possit aut debeat. Hoc etiam concesso et addito, quod si quispiam eorundem judicialiter requisitus, et conventus ac juris ordine convictus et aggravatus consequenterque ibidem per amplius habitare indignus judicatus vigore sententiae superinde latae ac pronuntiatae loco cedere alioque migrare commoraturus deberet, in tali quoque casu et contingentia facti domum ac universam suam possessionem ibidem in antelato oppido nostro Sümegh territorioque ejusdem habitam, ipsumque proprie et praecise concernentem alteri cui emptio magis competere videbitur, cum praescitu tamen domini terrestris pro tempore existentis, effective vendendi et abalienandi plenariam habeat potestatis facultatem. Imo annuimus concedimusque et decernimus praesentium per vigorem salvo nihilominus jure aliene potissimum vero domini terrestris in his omnibus et singulis semper remanente. In cujus rei memoriam firmitatemque majorem hasce praesentes litteras nostras pendentis et authentici sigilli nostri munimine, manusque subscripcione roboratas, memoratis militibus toties dicti oppidi nostri Simegh dandas duximus et concedendas. Datum Viennae Austriae die vigesima septima mensis Martii Anno Domini Millesimo sexcentesimo quadragesimo tertio. Stephanus Bosnyak s. k. Electus Episcopus Wesprimiensis, Nicolaus Maylad m. p. Confirmo Georgius Szecheni m. p. Confirmatum etiam per me Paulum Hoffmann Episcopum Wesprimiensem m. p. Etiam per me Stephanum Sennyey electum Episcopum Wesprimiensem confirmatur m. p. Confirmo ego quoque Paulus Szécsény electus Episcopus Wesprimiensis m. p. Hoc privilegium confirmo Comes Otto Joannes Baptista Volkra Episcopus Wesprimiensis m. p. Confirmo ego quoque Adamus Acsady Episcopus Wesprimiensis m. p. Confirmo et ego Martinus Biró de Padany Episcopus Wesprimiensis m. p. Anno 1746 die 25-a Aprilis Sümeghini Confirmo et ego juxta puncta per ipsos oppidanos die 12-Julii 1768 subscripta Ignatius Koller Episcopus Wesprimiensis m. p. ———————————

Zala vármegye levéltára. 12/lev. 1935. sz. 4 P. bélyeg. Hogy ez a másolat Zala vármegye tiszti főügyésze által 1935. I. 25/1. sz. a. bemutatott és Sümeg nagyközség tulajdonát képező eredeti oklevéllel szóról szóra egyező igazolom azzal, hogy az 1. lap 13. sorban „etc." szó közbeszúrása, a 2. lap 23. sorában „ac" szó törlése „et" szó felülírása, 3. lap 15. sorában „ac" szó közbeszúrása, 28. sorában „Ad" szó törlése, „ad" szó felülírása, 4. lap 1. sorában „ut memo" szavak törlése hivatalos tollal történt. Zalaegerszeg, 1935. január hó 12. P. H. Fára József vm. főlevéltárnok.

I/a.

A Magyarbéli Bosnyák István weszprémi püspök által adott 1643-iki kiváltság levél hivatalos fordítása.

Mi Magyarbéli Bosnyák István a veszprémi egyházmegye választott püspöke, Veszprém város és Veszprém vármegye örökös főispánja, óbudai préposi, valamint III. Ferdinánd Őfelsége Isten kegyelméből választott római szent birodalmi császár, Német-, Magyar-, Csehországok, Dalmácia, Horvátország és Szlavonia stb. királya, Ausztria főhercege, Burgundia, Brabantia, Stájerország, Karinthia, Krajna hercege és morvaországi őrgróf stb. tanácsosa, és a magyar királyi udvar kancellárja stb. Jelen sorainkkal emlékezetül adjuk mindazoknak, akiket illet, hogy a Zala vármegyében levő Sümeg nevű városunkban lakó és letelepedett tisztelt nemes és agilis lovas, valamint gyalogos katonák részéről s személyében előadatott nekünk s előttünk tudva vagyon, miként ők, — miután itt, Magyarország védőbástyája területén az előző években és időkben mind inkább növekedvén a kereszténység természetes ellenségének, a töröknek embertelensége, nem kevéssé tanusítván kegyetlen zsarnokságot a meghódoltakkal szemben, — egyébiránt a folytonos félelem miatt is — amely az életnek és a jólétnek veszedelme s melynél semmi sem nyomorúságosabb — saját lakóhelyükről más magasabb és biztonságosabb helyre kényszerültek eltávozni és kivándorolni és főtisztelendő urelődeink, a néhai veszprémi püspökök, mint földesurak bele-

egyezésével és hozzájárulásával azoknak a telkein, a fent nevezett Sümeg, nevű városunkban letelepedtek, házakat építettek, végül pedig az ilyen házak többi tartozékát és pedig: a szántóföldeket, kaszálókat és szőlőket nagy munkával, fáradsággal és kiadással és az említett ellenség részéről alattomban és nyiltan minduntalan fenyegető életveszély közepette az erdőkből irtották és megteremtették. Ezeknek az előadásával és feltárásával alázatosan folyamodtak hozzánk, hogy részünkről biztosítsuk őket előbb nevezett városunkban lévő házaikra és előrosolt javaikra nézve, és ne türjük, hogy bármiféle keresetre, panaszra és kérésre — eltekintve a peres eljárástól és az ebben hozandó és végrehajtandó határozattól — ezekben megkárosittassanak, akár mi akarnók azt, akár mások — akiknek az érdekükben áll — akarnák. Akiknek pedig az előrebocsátott előterjesztésük, ugyszintén ezenkivül a fent megirt módon megtett folyamodásuk kegyesen meghallgattatván, kellőleg megfontoltatván és elegendőképen megértetvén, mi, akiknek szándékunkban állott mindig azokat, amiket elődeink dicséretre méltó módon megadtak, épen és sértetlenül megtartani és jelenleg is gondunk és törekvésünk oda irányul, hogy a mieink biztonsága és megmaradása, amennyire az lehetséges, a jövendőre is biztosítottnak látszassék (s ezek annyiban terjedjenek ki, amennyiben szokás és jog szerint fennállanak, erejüket az igazság növeli és mások jogaira hátrányosaknak nem tekinthetők.) Amikor mind ezért, mind pedig, hogy Sümeg városunk a pusztulástól megóvassék, könnyen növekedjék és teljességét végre elérje és hogy maguk a fentemlített katonák a magunk és törvényes utódaink szolgálatára serényebbekké tétetvén a saját és határaik védelmére jobban ösztökéltessenek, hogy az ő példájukra valamennyi örökösük és utóduk a fentemlítettek buzgó elvállalására és bátor teljesítésére készségesebbekké váljanak. Mind tehát önmagából kifolyólag, mind pedig ama hajlandóságunknál fogva, amellyel mindazokkal szemben, akik szolgálatunkra voltak, vagy szolgálatunkra leendők, viseltetünk, az említett sümegi lakosoknak a fent előadott kérelméhez és folyamodásához készséggel hozzájárulunk és abba beleegyezünk. Akarván és nyugodt lelkiismerettel és megfontoltan megengedvén, hogy a fentemlített városi lakóink, és pedig

mind a mostaniak, mind a jövendőbeliek közül mostantól fogva a jövőben bármiféle okkal és ürüggyel házából, vagy a fent elősorolt és pedig a mi joghatóságunknak alávetett javaiból bárki kérésére is, — kivéve az előzetes peres eljárást és az ebben hozandó és végrehajtandó határozatot, — senkit se kelljen kizavarni vagy lehessen kizavarni. Azt is hozzáértve és hozzátéve, hogyha bárki is közülök perbe vonatva és perrel megtámadtatva, a per folyamán elítélve és elmarasztalva — és következőleg az ebben hozott és kihirdetett ítélettel — méltatlannak mondatván ki arra, hogy tovább itt lakjék, helyét elhagyni és ottlakás végett máshová költözni tartozik és ily esetben és ily tény megtörténtekor fent nevezett Sümeg nevű városunkban és ennek területén lévő és tulajdonjogilag és ténylegesen őt megillető háznak és ugyanott lévő teljes birtoknak tényleges eladásához és elidegenítéséhez a teljes jogosultsága és képessége meglegyen annak részére, akinek vevő szándéka van, mégis a mindenkori földesur előzetes tudomásával, — nem kevésbbé idegen jogok sérelme nélkül, leginkább pedig a földesuri jogok ezekben mindben és egyenkint mindig fennmaradván. Amely dolgoknak emlékezetére és nagyobb hiteléül elhatároztuk jelen, függő és hiteles pecsétünk erejével és kezünk aláírásával megerősített levelünknek az említett katonák és nevezett egész Sümeg városunk részére való adományozását és engedélyezését. Kelt az ausztriai Bécsben az Ur 1643-ik évének március hava 27-ik napján. Bosnyák István sk. veszprémi püspök. — Maylád Miklós s. k. Megerősítem Szecheni György s. k. Megerősítem én is Hoffmann Pál s. k. veszprémi püspök. Én is megerősítem Sennyey István s. k. veszprémi választott püspök. Megerősítem én is Szécsény Pál s. k. választott veszprémi püspök. Ezt a kiváltságot megerősítem gróf Volkra Ker. János Ottó s. k. veszprémi püspök. Megerősítem én is Acsády Ádám s. k. veszprémi püspök. Én is megerősítem Padányi Biró Márton s. k. veszprémi püspök. Sümeg, 1746. április 26. Megerősítem én is azon pontok mellett, amiknek a városiak 1768. július 12-én aláírtak. Koller Ignác s. k. veszprémi püspök. ——————————— Zala vármegye levéltára. 12/lev. 1935. 4 P. bélyeg. Zalavármegye tiszti főügyésze által 1935. I. 25/1. sz. alatt bemutatott és Sümeg nagy-

község tulajdonában lévő latin nyelvű eredeti oklevél magyar fordításának hiteléül. A 3. lap 8. sorában „s ezek“ szó közbeszúrása, 4. lap 10. sorában 3 szó. 28. sorában egy szótag törlése hivatalosan történt. Zalaegerszeg, 1935. január 12. P. H. Dr. Fára József vm. főlevéltárnok.

II.

A Kurbélyi György weszprémi püspökkel kötött 1811-iki transactionalis egyezség és contractus.

Alább irottak egyrészről ugyan Kurbélyi György mint veszprémi püspök, Sümegh ezen T. N. Zala vmgyei mezővárosnak földes ura, másrészről pedig a most irt sümegi ugynevezett bástyán kivüli levő mezővárosnak birája, esküdtjei, nemes és nemtelen lakósai közönségesen ezennel megismérjük és adjuk tudtára mindeneknek, hogy azon *contractualis pernek, melyet még 1796 esztendőben s most irt városnak lakósai néhai nagyméltóságu Baizáth József akkor veszprémi püspök és a megirt városnak földesura ellen többrendbeli kérelmeik megorvoslása végett főképen pedig az 1767 eszt. néhai nagyméltóságu* Koller Ignác ugyan veszprémi püspök és sümeghi földes ur idejében költ contractusra nézvést a T. N. vármegye tiszti ügyvédlője pártfogása mellett a sümegi uradalmi szék előtt kezdettek; s az ott elvégeztetvén, végre főbb megvizsgálás végett a fő Mságu magyar királyi helytartó tanács eleibe terjesztett onnét pedig a folyó 1811 esztendőben megerett februárius hónapnak 5-én 3645. sz. alatt Budán kelt Intimatuma mellett *a barátságos kiegyezés megpróbálása, ez pedig meg nem lehetvén, némely környülállásokra nézvést leendő további folytatása végett a többször irt Ns. Vgyére visszaküldetett, kétséges és mindkét részről bizontalan, kimenetelétől várni nem akarván sőt minden a földes ur és alattvalói között illetlen viszálkodásoknak, kérdéseknek, és bizodalmatlanságoknak véget vetni s ez által pedig a régi szép egyességet s békességet ezen városban vissza s helyre állitani óhajtván — főképen pedig N. Msgu gróf Várkonyi Amáde Antal ur cs. k. belső titkos*

tanácsos és kamarás főispáni hivatal kormányzója ő excellentiájának mint általunk ezen egyességünkre megkért közbenjárónak ugy az alább Coramiráló és a főmltságu M. K. helytartótanács előre bocsátott kegyes parancsolatja következtében a T. N. Vgye által kiküldött T. Deputationak kegyes és hathatós eszközlését méltó tekintetbe vévén, léptünk egymás között a megirt pörnek *bizonytalan és kétséges kimenetele tekintetéből ezen* örökös és valamint általunk úgy sem cessoraink* által is szentül és megmásithatatlanul megtartandó transactionalis egyességre és contractusra: Először: Valamint a város a Mságos uraság törvényes földesur hatalma és jurisdictioja alá való vezetését és azokban melyek a törvény és kegyelmes királyi szabások által a földes uraságokra bizattattak, s jelesen az urbárium 9. pontjában előadattattnak a Mságos uraságtól való függését tökéletesen megösmeri, s a végett a Mságos urasághoz s tisztségéhez mint eddig ezután is mindenkori tellyes engedelmességgel viseltetni köteles fog lenni; — ugy viszont néhai Mságos Bosnyák István veszprémi püspök által még 1643 ik eszt. martius honapnak 7 ik napján kegyesen kiadott s az utána következett Mságos püspökök által is megerősitett engedelem vagy Privilegium valóságos és világos értelme szerint *személyeikben vagy vagyonaikban háborgatni vagy hurcoltatni a városiakat az uradalomnak szabad nem lészen;* hanem ügyöket a törvényes uton felvétetvén, s azok elegendőképen meghallgattatván s vétkek világosan megpróbáltatván törvényes itélet mellett s annak ereivel büntettessenek, ha hogy pediglen vétke oly tetemes volna, hogy emiatt a városból kitiltani megérdemelné; azon esetre is azon privilegium rendelése szerint vagyonit annak akinek nékie tetszeni fog sőt kótya vetye által is szabadon eladhassa: Másodszor: Minthogy azon privilegium világos értelme szerint ezen városi lakósok vagyonaikat házaikat tudni illik, földjeiket, rétjeiket és irtásaikat mindenkor szabadon adták és vették és cserélték; azért az illyes adások és vevések és cserélések az elmult időkre nézve is akármely formában és ki előtt lettek azok a pöröknek eltávoztatása nézvest a magok mivoltában meghagyattatnak és megerősitetnek egyszersmindt pedig föntmaradván mindazonáltal a Mságos uraság részére a

* successoraink.

törvény értelme szerint való promtio, jövendőre is és örökre megengedtetnek és szabadok lesznek aképen, hogyha a városiak vagyonikat nem külsőknek vagy idegeneknek hanem belsőknek adják és cserélék el, az illyes eladás vagy csere örökös erősségére elegendő leszen az azokról a város álal a pöcsétje alatt kiadandó hiteles levél — mindennemü illyes eladások azonban a város által tartandó fundualis könyvbe beirattatván az uradalomnak tüstént bejelentessenek, hogy az ő fundualis könyvében is feljegyeztetvén e szerint minden birtokbéli változások szükségképen az uradalomnál is tudva legyenek. Idegeneknek pedig a Mságos uraság külön engedelme nélkül, lakóképen magukat behelyeztetni, házakat, földeket s réteket venni szabad nem lészen, végre a házak, földek és rétek eladásáért ugy Incolatus megadásáért az uradalom soha semmi taxát nem fog venni. Az uj incolatust nyerőket továbbá semmi a közönséges contractusbéli adózásokon kivül valókra szoritatni vagy vélek ezen contractusban által adott határbéli haszonvétel iránt ujabb és ezen contractussal meg nem egyező alkura lépni ugy különösen concessiokat adni szabad nem lészen. Azok azonban, akiknek a Mságos uraság uj incolatust fog adni a közös határbéli ezen contractusban meghatározatt haszonvételeket szintén úgy fogják használni, mint a mostani lakósok. Harmadszor: Mivel *a városnak előljárói magok a városbeliek között fönforgó pöröket fölvenni s elintézni szokták* azért a városi Magistratus tovább is az első instantia forumának meghagyatik, ugy hogy értelmes tagokat főképen alkalmatos Nótáriust az illyes ügyek vezetésére nézvést szerezni a város köteles légyen. A pörök továbbá mindenkor birtokból (intra Dominium) az uradalmi székre ápelláltassanak. Ide azonban nem értetődnek a Criminalis és főben járó perek melyek semmiképen a város birósága alá nem fognak tartozni, valamint szintén az olyasok sem a melyek egyenesen a nemes lakósok személyeit érdeklenék. Nem különben az árvák dolgát is az uradalom fővigyázása alatt és általa kiadandó Istructio mellett magok fogják vezetni, s azoknak teljes bátorságára nézvést alkalmas Tutort kiért az előljárók jótállani kötelesek, rendelni, ezektől esztendőnkint számot venni fognak, mellyek hasonlóul esztendőnként az uriszék által meg fognak vizsgáltatni. Azonkivül a város előljárói kötelességében fog lenni a város jöve-

delmeiről is rendes számadásokat esztendőnként készíteni s megvizsgálás végett azokat is az uriszéknek bemutatni. Negyedszer: *Örökre lemondván a városi lakosok az uradalom pusztái iránt tett keresetéről* s az ugynevezett Deáki, Urbéri, Sarvali és Ereki puszták a Mságos uraságnak maradván, hogy soha többé ezek és a valóságos sümeghi határ között kérdés ne támadjon a Mságos uraság az irt puszták és valóságos sümeghi határ között, — szükséges határjeleket törvényes bizonság jelenlétében meg fogja tétetni, — hogy pedig az ezen határbéli legelő el ne szántasson a Mságos uraság a városbeli lakosokat bizonyossá teszi, hogy sem idegeneknek, a legelőt bérbe kiadni, sem más helységbeli jobbágyi marháit a sümegi legelőre ereszteni nem fogja. *Ezen határban továbbá a Mságos uraság hozzájárulásával illendő és elégséges tilos vonyós marhák számára ki fog jelöltetni.* s abban a Mságos uraság vonyós marháin kivül semmi egyéb marhája nem fognak eresztetni. *A többi ezen határbeli legelő azonban a Mságos urasággal közös marad.* Hogy pedig ezáltal is a szarvasmarha tenyészete és tartása megkönnyebitessen a privatusok által tartani szokott birkák cassáltatni fognak, azokat mindazon által kivévén, akiknek erre a Mságos uraság által is megösmérendő különös jussok volna. Ötödször: Hogy a fáézás iránt fönforgó panaszok örökre eltávoztassanak, a M. uraság a sümegi határban levő erdőknek egyharmad részit, egy tagban, ugy hogy az M. uraság részére föntmaradóndó is egy tagban maradjon, a város választása szerint örökre által engedi, mely rész a többitől valóságos jelek által megkülönböztetvén azon erdő minden haszonvétellel és igy makkoltatással gubacs-szedéssel együtt a város által magánnyossan használtasson, — amelyben azonban a törvény által meghatározott mód szerint fog a favágás megtétettetni, — *A Plébános urnak pedig husz, a mesternek hat öszvességgel 26 öl fát esztendőnkint a M. uraság maga erdejéből fog adni, a város pedig megvágatni és behordatni köteles lészen.* Ezen a városnak engedettt erdőben továbbá a belső vagy bástyán belül való városiaknak semmi fáézások nem lészen, hanem csak a legelő lészen, valamint a többi határ részében ugy ezen a városnak által adott erdők harmadrészében is nékiek szabad, és közös a makkoltatással együtt. Mely szerint a bástyán belül levő lakosoknak fáézásáról a Mságos uraság fog

más rendelést tenni. Hatodszor: A városnak, továbbá a korcsmáltatási Szt. Mihály naptul Szt. György napig esztendőnkint szabad lészen ugy mindazon által, hogy ezen idő alatt a törvény értelme szerint a Mságos uraság vendégfogadójában a bor árultatás szabadon fönmarad. A város továbbá a bor árultatás ideje alatt egy legfölebb két korcsmánál többet azt is pedig nem különösen e végre veendő vagy építendő korcsmaházban, hanem más privátus háznál ne tarthasson és végre vásárok alkalmatosságával a vásár helyére bort elárulás végett ki ne vitethessen, bort azonban a városban a vásárok alkalmatosságával is mellek Szt. Mihály naptul Szt. György napig megesnek, bort költhessen. Valamint pedig a Mságos uraság bort árultatása jussa sérelmével más idegen korcsmákrul bort béhozni szabad nem lészen a városiaknak ugy ellenben magok termés borát, akár hordó számra, akár kisebb edényekben szabadon béhozhatják, sőt az eddig való szokás szerint, a borral való kereskedés sem tilalmaztatik. Hetedszer: A Mságos uraság ezeken kivül még a város közönséges használatára által engedi a városnak a lókut előtt való és öt holdat tevő azon irtás földet, mely az országutra dül, és ezen földtül a tizedet is örökre elengedi. Nyolcadszor: Mindezen haszonvételekért ellenben és szabadságért. Mivel minden *szabadsága a városnak a katonai szolgálatokon épült, a M. uraságnak jussa lészen ezen szolgálatot azon rendszabások szerint megkivánni, amelyek az ország által e pontokban meg fognak határoztatni.* Kilencedszer: Köteles lesz a város mindennemű terméseiből és azon termés nemeiből amelyektől az uraságnak a Terragium megadatni szokott, az igazságos tizedet mint földesurnak járandó adózást kiadni és a M. uraság által rendelendő határbéli helyre behordani. Tizedszer: Minden egyéb az Eszterhazyánus vagy Kollerianus Contractusok szerint tétetett adózások helyett melyek ezentul megszünnek és örökre eltöröltetnek köteles lészen a város 1000 gyalog napszámot esztendőnkint szolgálni, ugy mindazonáltal, hogy ennek kivetése és kiállitása egyedül a városi Magistratust illesse, s azt végrehajtani a tisztség parancsolatjához képest köteles légyen. Hozzátévén azt is, hogy ezen munka ha a város határán kivül kivántatna vexájára a városnak ne fordittasson kötelessége a menet és jövetel a napszámba beszámláltasson, mégis köteles lészen a város esztendőnkint a

három napi vadászatot megtenni. Tizenegyedszer: Köteles lesz a város egyszer a badacsonyi dézsmaborból háromszáz azaz 300 akót Sümeghre elhozni ugy mindazon által, hogyha ennyi dézsmabor ott nem lenne a 300 akó fölit se máshonnét, sem pedig a hátramaradott akó számot következendő esztendőben elhozni ne legyen köteles. Tizenketedszer: A földesur egyéb jussok u. m. mészárszék, halászat, vadászat, madarászat, vásárok (Jusfori) és minden másféle regále beneficiumok ugy a caducitások a törvény és urbárium értelme szerint a Mságos uraságnak fenmaradnak. *Mivel azonban a vadászatot N. személyeknek a törvény megengedi, azért a Mságos uraság törvényes tilosán kivül szabadon vadászhatnak.* Tizenharmadszor: A városbéliek bátorságára az is feljegyeztetik, hogy a Mságos uraság részére megmaradandó sümeghi határbeli erdőben is a mak eránt való pracentio városbéliek számára fenmaradt. Mely eképen tett örökös egyességünkről adtuk ezen saját kezeink aláirásával részszerint keresztvonyásával élő és városi pöcséteinkkel megerősitett megmásolhatatlan négy egyenlő példázatokban költ contractusunkat. Sümeghen junius 15-én 1811-ik esztendőben Kurbélyi György m. k. veszprémi püspök (LS) Németh János sk. városbirája. Kovács Pál s. k. város esküdtje. N. Beck Sándor sk. esküdt. Baka Antal m. k. város esküdtje (LS.) Major Ferenc m. k. esküdt. Tóth József s. k. esküdt. Jóos Ferenc m. k. városi esküdt. Németh József m. k. esküdt. N. Takács János m. k. esküdt. Bóó József m. k. esküdt. Vallner József m. k. esküdt. Jandó Ferenc m. k. Szakonyi József m. k. Farkas Mihály m. k. Leopold Ramasetter m. k. Goszton János m. k. esküdt, N. Magyar László m. k. Etlinger Antal m. k. Anton Fridl m. k. Tóth György m. k. Stefanits Pál m. k. Pethő Gergely, Ignátz Stajdl m. k. Stefán Smidt m. k. Johann Megle m. k. Fekete Ferenc m. k. Szili Ignác m. k. Mázár János m. k. Németh János m. k. Paisli György m. k. Zanathi József m. k. Vita József X város hütös nótáriusa.

Várkonyi Gróf Amádé Antal T. N. Zalavármegye főispányi hivatal kormányzója, és a felek által megkért közbenjáró előtt (P. H.) Forintosházy Forintos Gábor mint T. N. Zalavármegyének kiküldött törvénytáblabirója előtt (P. H.) Skublits Imre mint azon T. N. Vgynek kiküldött törvényes táblabirója előtt m. k. (P. H.) Nedeczey Nedeczky Ferenc mint azon T. N.

Vgynek kiküldött törvénytáblabirája előtt m. k. (P. H.) Varga László mint azon is vgyének kiküldött törvény táblabirája előtt m. k. (P. H.) Galatnay Bessenyei Lajos m. k. T. N. Zalavgyének táblabirája és tiszti főügyésze előtt (P. H.) Novák Gáspár T. N. Zalavgyének kiküldött főszbirája előtt m. k. (P. H.) Kozma Ferenc T. N. Zalavármegyének esküdtje előtt (P. H.) A másolat hiteléül: Z. Egerszegen szeptben 29 én 856 Portier Sámuel s. k. urbári törvényszéki tanácsos.

Másolat.

Vélemény.

Sümeg nagyközség előljáróságának felkérésére írta:

Dr. Ereky István
egyetemi tanár.

A m. kir. földmívelésügyi miniszter 1923. évi 51.444. sz. körrendelete szerint több ízben előfordult, hogy „a nemesi arányosítási, illetve az úrbéri elkülönítési eljárások folyamán a nemesi, illetőleg a volt úrbéres községeknek kiosztott területek tulajdonjoga... hibás eredetű telekönyvvezetés... folytán a politkai községek, mint jogi személyek telekkönyvi tulajdonaként tüntettetett fel olyként, mintha a politikai községek a nemesi, illetőleg a volt úrbéres községek jogutódai volnának...“

Ugyanezen rendelet szerint az igazságügyminiszterrel folytatott tárgyalások során nyilvánvalóan megállapítást nyert a m. kir. Kúria által is követett az a gyakorlat, hogy a nemesi, illetve a volt úrbéres községeknek a politikai községek mint jogi személyek, nem jogutódai és így azokban az ügyekben, midőn a nemesi közbirtokosságok, illetve a volt úrbéri birtokosságok az ilyen területek tulajdonjogát peresítik, a politikai község, mint telekkönyvi tulajdonos hiába hivatkozik arra, hogy kétségtelenül hibás eredeti felvételkor a birtokosok összességét „község“ névvel jelölték meg.“

„A kifejlődött joggyakorlat szerint ezek a területek a politikai községek által el nem birtokolhatók s így a huzamosabb idő óta tartó tényleges birtoklás az ingatlan tulajdonjogára és birtokára nézve teljesen közömbös; sőt a birtokosok által elvont haszon címén a politikai községgel szemben tényleges követelés is támasztható.“

Az idézett rendeletből s az abban hivatkozott kúriai gyakorlatból kitünőleg, ha a Sümeg község javára történt telekkönyvezés téves volt, — akkor a volt úrbéresek jogutódai pert indíthatnak Sümeg ellen s nemcsak a tulajdonjogot, de az elmaradt hasznokat is követelhetik s feltéve, hogy a Kúria gyakorlatát a Sümeg nagyközség ellen indított perben alkalmazni lehet, a mi vitás, — akkor a Kúria úgy a tulajdonjogot, mint az elvont hasznot is meg fogja nekik ítélni.

Ha ellenben a tulajdonjognak Sümeg község javára történt bekebelezésekor semmiféle tévedés nem történt, akkor perindításnak helye nincs, illetve, ha mégis indítanának, akkor a pert Sümeg fogja megnyerni.

Kérdés tehát, milyen tévedés fordulhatott elő a tulajdonjognak Sümeg javára történt bekebelezésekor?

Szerintem — minthogy Sümeg sohasem volt nemesi község, — csak a következő tévedésről lehet szó: a tulajdonjog bekebelezését elrendelő hatóságok Sümeg községnek azon birtokosait, akik nem voltak nemesek, — tévedésből nem jobbágyoknak, magát a községet pedig tévedésből nem falunak tartották; mivel pedig csak jobbágyok tarthattak számot az úrbéres községeknek kiosztott területek tulajdonjogára s csak a falusi jobbágy községek jobbágyainak összességei szerepelhettek úrbéres községek gyanánt, — a tulajdonjogot tévedésből Sümeg politikai község javára kebeleztették be, nem pedig az úrbéresek javára. Minthogy szerintem másfajta tévedés elő nem fordulhatott, — minden azon fordul meg, hogy mik voltak 1848-at megelőzőleg Sümeg nem nemesi birtokosai, t. i. jobbágyok voltak-e, vagy pedig a rendi társadalomnak valamely más rétegéhez tartoztak-e?, s mi volt maga Sümeg: falu volt-e vagy ennél több?

Hogy erre a kérdésre válaszolhassak, a következőket kell — Kelemen Imrének 1818-ban közzétett magánjogát idézve — előre bocsátanom:

Az 1848 előtti magyar jog „az önjogú személyek legalsóbb rétegébe sorozta az ú. n. libertinusokat, vagy agilisokat", — vagyis a szabadosokat;" — „s ilyenek voltak mindazon személyek, akik semmiféle földesúrnak" „szoros jobbágyi kötelezettséggel" alárendelve nem voltak s még sem tartoztak a nemesek, vagy szabad kir. városi polgárok közé."

„A szabadosokat vagy a törvény tette szabadokká, mint pl. a görög kath. lelkészek gyermekeit; vagy az ő uraik kegyelme"... s az utóbbi esetben szoktunk felszabadításról beszélni." ...„A felszabadítás leggyakoribb oka az volt, hogy a főurak és hatalmasabb nemesek katonaságot voltak kötelesek tartani — s hogy ez mindenkor rendelkezésükre álljon, birtokaik egy részét katonai szolgálat terhe mellett a szabad birtoklás céljából vitéz férfiak közt osztották szét." ...„A szabadosok vagy egyes emberek, vagy jogi személyek, mint pl. bizonyos városi vagy falusi községek; — s mindketten vagy teljesen szabadok, mert földesuraik egyáltalán nincsenek s ilyenek pl. a természetes személyek közül a nemes anyától származott s ennek a birtokán élő nem nemes gyermekek; — s a jogi személyek közül az egyes hajdú-, jász- és kun mezővárosok:, — vagy nem teljesen szabadok, mert földesuraik vannak, de ezeknek „szoros jobbágyi kötelezettséggel" alá vetve nincsenek, hanem vagy kiváltságaik, vagy szerződéseik szerint kormányoztatnak." „Ebbe az utóbbi osztályba tartoznak a koronai oppidumok mezővárosok, mint pl. Miskolc, Mezőkövesd, Diósgyőr stb. — a királyi oppidumok mezővárosok, mint pl. Holics; — a királynéi oppidumok mezővárosok, mint pl. Moson és Óvár; a püspöki oppidumok mezővárosok, mint pl. Eger, Kalocsa, Nagyvárad, Veszprém stb.; — s a világi földesurak oppidumai mezővárosai, mint pl. Pápa, Gyöngyös, Kanizsa, Tata stb."

Ami a szabadosok közül a jogi személyeket illeti, — ezeknek közös jellemvonásaik a következők: *a)* nemesi javakat nem szerezhetnek, a miből contrario következik, hogy nem nemesi javakat, illetve haszonvételeket szerezhetnek; *b)* ha kiváltságaik alapján szabályszerüen rendezett tanácsuk — rite ordinatus magistratusuk — van, akkor lakóik az ő összes személyes és dologi peres ügyeiket a magistratus elé vihetik s ha magistratusuk nincs, akkor az úri szék elé; — *c)* lakóik a magistratustól az úri székhez s ha földesuruk s következésképen úri székük nem volna, akkor közvetlenül a megyei törvényszékhez fellebbezhetnek; *d)* a mezővárosok az őket, mint jogi személyeket megillető kiváltságok megsértése esetén — bár nem nemesek, — mégis pert indíthatnak a kir. tábla előtt stb.

Ami pedig a szabados természetes személyeket illeti, —

Kelemen szerint vitán felül áll, hogy „nagyon sokan vannak olyan szabadosok, akik a nemes anyától örökölt birtokon, a nemes feleség birtokán, vagy pedig mint bérlők, mint lakók, mint tőkepénzesek bármely országlakónak a birtokán élnek." „Hogy ezeknek a földesurakhoz való viszonya miképen alakul, — ezt „általános szabály alakjában meghatározni nem lehet,— „s ép ezért abban a kérdésben, hogy milyen mentességeket élvezhetnek, — a régi conventiok az állandó szokás az irányadó." (E. Kelemen: Institutiones juris hungarici privati I. k. 300—303. old.)

Ezeknek az előrebocsátása után lássuk mik voltak Sümeg lakói és mi volt maga Sümeg, az 1643-iki kiváltságlevél szerint?

Magyarbéli Bosnyák István veszprémi püspök a Sümeg mezővárosban (in Oppido Sümegh) gyalogos és lovas katonai szolgálatot teljesítő nemeseknek és „agilis-ek"-nek a kérelmére adja ki az 1643-ban kelt kiváltságlevelet"; — ebben elmondja, hogy a kérelem előterjesztői az ő elődjeinek, a veszprémi püspöknek, mint Sümeg mezőváros (oppidum) földesurainak az engedélyével telepedtek le Sümegen s ugyancsak az ő engedélyükkel építettek házakat és szakítottak ki az erdőkből házaikhoz szántóföldeket, réteket és szőlőket. Mivel az a cél, hogy Sümeg oppidiumot katonailag könnyebben meg lehessen védelmezni, — a püspök teljesíti az ő nemes és „szabados" katonáinak a kérését s őket összeírt házaik és egyéb ingatlanaik birtokában megerősíti s az ingatlanokra vonatkozó bíráskodást a maga és utódai számára fenntartva, — a mostani és jövendőbeli Sümegieket oppidanos nostros sümegienses egyaránt biztosítja, hogy őket törvényes ítélet nélkül házaikból és birtokaikból senki ki nem forgathatja; — ha pedig bírói ítélet kötelezné valamelyiket arra, hogy Sümegről távozzék. — ez esetben a távozó a földesúr előzetes tudtával ingatlanait elidegenítheti.

Sümeg lakossága e szerint nemes és nem nemes katonákból állott; — s az utóbbiak „agilisok" vagyis a középkori latinság szerint „szabadosok" még pedig nem teljes szabadságot élvező, hanem csak részben szabad agilis-ok voltak azért, mert továbbra is a földesúr úri székének a joghatósága alá tartoztak. Maga Sümeg pedig a részben felszabadított szabados községek közé tartozott s ép ezért nem közönséges jobbágyközség, hanem

földesúri joghatóság alatt élő oppidum privilegiatum, vagyis kiváltságos püspöki mezőváros volt.

Ezt a kiváltságlevelet 1643-tól 1768-ig vagyis 125 éven át minden püspök megerősítette.

Ettől fogva a következő püspökök nem erősítik meg a kiváltságlevelet; — még pedig minden valószínűség szerint azért nem, mert a sümegi vár a XVIII. század közepe táján elpusztult s a katonai szolgálat teljesítése lehetetlenné vált. Innentől fogva törekszenek Sümeg földesurai arra, hogy Sümeg lakóit „jobbágyi szolgáltatások"-ra kötelezzék. Sümeg vezetősége azonban 1780-ban az úrbéri kérdőpontokra adott válaszában is arra az álláspontra helyezkedett, hogy Sümeg lakosai soha úrbéri természetű szolgáltatásokra kötelezve nem voltak, s mint contractualisták valamennyien a szabad emberek vagyis az agilisok sorába tartoztak. A püspök és a város közötti nézeteltérések perre vezettek; — a per tárgya azonban nem az volt, hogy maga Sümeg mezőváros-e vagy sem s ezért került a per a kir. tábla helyett az úri szék elé; — hanem csak az volt a per tárgya, hogy az egyes nem nemes sümegiek a püspöknek mint földesúrnak mivel tartoznak?

Sümeg mezővárosi mivoltát a pert befejező 1811-iki egyezség még erősebben domborítja ki, mint az 1648-iki kiváltságlevél. Mert az egyezség szerint Sümegnek rite ordinatus megistratusa van; ez pedig azért fontos, mert mint kiváltságos mezőváros nemesi ingatlanokat ugyan nem szerezhetett, de arra hogy a szoros jobbágyi kötelezettségeknél enyhébb szolgáltatásokkal terhelt nem nemesi ingatlanokat, illetve ezeknek a haszonvételét örök időkre is megszerezze, — képes volt.

Az egyezség lényege u. is abból állott, hogy az Eszterházy és Kollár püspökök alatt behozott összes *„jogtalan"* adózásokat eltörölték, ami annyit jelentett, hogy a püspök mint földesúr Sümeg lakóit minden jobbágyszolgáltatás alól felmentette s ezen felül szabados voltukat az 1643-iki kiváltságlevélre hivatkozva újból is elismerte s ennek jeléül — ellentétben a jobbágyokra vonatkozó jogszabályokkal — megengedte, hogy — távozásuk, illetve a városból való kitiltásuk esetén vagyonukat minden korlátozás nélkül, akár kótya-vetye útján is szabadon eladhassák. Sümeg nem nemes lakói mindössze azért nem váltak az 1811-iki egyezség szerint sem teljesen sza-

badokká, mert az egyezség a város lakói feletti bíráskodást polgári perekben II. fokon, büntető perekben pedig első fokon továbbra is a földesúr úri széke számára tartotta fent; — mert a földesúr úri széke szerepelt, mint árvaügyi hatóság stb. Sümeg nem nemes lakói ennek következtében 1811 után sem voltak jobbágyok, hanem olyan *nem teljes szabadságot élvező szabadosok*, akiknek exemptioit a földesúrral kötött *contractus* szabályozta, s akik ezen az alapon magukat *contractualistáknak*, a jobbágyokkal szemben *szabad embereknek* nevezték.

Ezt a nem teljes szabadságot Sümeg m. város mint jogi személy szerezte meg és tartotta fenn a nem nemes lakói számára részint az által, hogy kivívta az eredetileg katonai szolgálaton felépülő régi szabadságuk megerősítését s részint az által, hogy a kivívott szabadság fejében magára vállalta bizonyos a „szoros" jobbágyi szolgálatásoknál „enyhébb" jobbágyi szolgáltatások teljesítését.

Az egyezményből u. is világosan kitűnik, hogy Sümegen egyetlen olyan lakos sem volt, akit jobbággyá lehetne minősíteni; — mert ami jobbágyi szolgáltatást az egyezség előírt, azt mind a *város mint jogi személy* vállalta magára.

A város vállalta tehát azt a kötelességet, hogy a kártékony vadak írtása céljából évente 3 napon át megfelelő számú hajtót stb. bocsát az uradalmi vadászatok céljaira a földesúr rendelkezésére; — hogy évente 1000 gyalog napszámot szolgál; — s hogy minden évben kiadja a földesúrnak járó tizedet.

Hogy ezek a terhek a várost mint jogi személyt terhelik, — ez világosan kitűnik abból, hogy kötelezettek gyanánt sohasem az egyes természetes személyek t. i. a jobbágyok, hanem mindig a város mint jogi személy szerepelt; — s a 10-ik pont külön is kiköti, hogy az 1000 gyalog napszám kivetése és kiállítása egyedül a magistratust illeti.

S jóval enyhébbek voltak ezen jobbágy szolgáltatások „a szoros" jobbágyi kötelezettségeknél, mert *a)* az egyezmény az előbb említett három szolgáltatáson kívül minden más szolgáltatást eltörölt, úgy hogy Sümegen senki tojást, vajat, csirkét, kappant vagy borjút a földesúrnak beszolgáltatni köteles nem volt, s ilyen szolgáltatásokra magát a város, mint jogi személy sem kötelezte; — *b)* mert az absolutizmus alatt megállapított 100 $^{1}/_{3}$. illetve 115 egész jobbágytelek után hetenként

és jobbágytelkenként 2—2 gyalognapszámot számítva — közel 12.000 gyalognapszám járt volna a földesúr részére; — a város azonban, mint jogi személy ennek csak $^1/_{12}$ részét, t. i. 1000 gyalognapszámot vállalt.

Mivel az egyezség következtében Sümeg lakói libertinusok, contractualis szabadosok, nem pedig jobbágyok voltak, — s mivel Sümeg, mint kiváltságos püspöki mezőváros nem nemesi birtokot, illetve az ilyen birtok haszonvételére irányuló jogot szerezni képes volt, — az egyezség ötödik pontja mindörökre *Sümeg mezővárosnak* engedte át a sümegi határban elterülő erdők egyharmadát, vagyis 1804 kat. hold erdőt egy tagban. S a városnak nem pedig az egyes nem nemes lakosok összességének adta az ú. n. városi erdőt azért, mert a közönségesnél enyhébb jobbágy szolgáltatásokat a *város* vállalta magára, — lakói ellenben minden közvetlen és személyes jobbágy szolgáltatás alól mentesíttettek.

Az 1857-iki és 1863-iki egyezségben Sümeg még mindig mint *mezőváros,* a városi erdő pedig, mint *Sümeg mezőváros* erdeje szerepel.

Ekkor azonban a püspök által birtokrendezés céljából indított per folyamán kiderült, hogy Sümeg m. város az ő összes igényeire nézve még kielégítve nem volt. Hogy a kielégítés megtörténhessék, — *de csakis ebből a célból* helyezkedtek arra az álláspontra, hogy az egyezség alapjául szolgáló jobbágytelkek száma 115-ben, illetve 100 $^1/_3$-ban állapíttassék meg. Az egyezség tehát nem azt mondja, hogy Sümegen a házas zselléreket is beszámítva 1848 előtt 115, illetve 100 $^1/_3$ egész jobbágytelek volt, — hanem egyezségileg állapítja meg a sessiok számát. — ami *teljesen felesleges lett volna, ha Sümegnek tényleg lettek volna jobbágy lakósai.* Ennek azonban csak az volt a célja, hogy az uradalommal szemben a város követelésének nagyságát pontosan ki lehesen számítani. Ezen az alapon járt Sümegnek sessionkint 25, összesen tehát 2500 m. hold az uradalom részéről, de aképen, hogy ebbe a 2500 m. holdba a már 1811-ben kihasított *1804 kat. hold városi erdő területét* beszámították.

Az absolutizmus alatt, amikor a vitás ingatlanok tulajdonjogát Sümeg, mint jogi személy javára bekebelezték, — még köztudomású volt Sümegnek mezővárosi jellege s lakóinak

szabados volta; — ekkor még köztudomású volt, hogy Sümeg nem nemes lakósai közvetlenül és „szoros“ jobbágyszolgáltatásokra kötelezve nem voltak; — hogy az összes jobbágyszolgáltatásokat — amelyek azonban sokkal enyhébbek voltak, mint másutt, — Sümeg mint *nem teljesen szabad püspöki kiváltságos mezőváros vállalta magára;* — s hogy ép ezért a szolgáltatások fejében az uradalomból kihasított ingatlanok haszonélvezete, illetve az 1848 óta a tulajdonjog *a várost, mint jogi személyt illette meg.*

A tulajdonjog bekebelezését elrendelő hatóságok tehát nem tévedtek, midőn a tulajdonjogot Sümeg m. város, illetve Sümeg, mint politikai község javára kebeleztették be, mert jobbágyok hiányában a jobbágyok, mint úrbéresek összessége javára a tulajdonjog bekebelezést elrendelni nem is lehetett.

Szeged, 1930. március hó 29-én.